

ните пречки за общополезни патриотични начинания. Често дейността на читалищата е предмет на дискусии в периодичния печат, откъдето следват публични одобрения или несъгласия. Те успяват да образуват допълнително населението на зряла възраст с материя, която надхвърля достъпната в установената училищна програма. Успоредно с това съумяват да развият благотворителна дейност за подпомагане с финансови средства на учебни заведения в града на съответната колония или в други населени с българи места. Преподавателските лектории се извършват напълно безплатно, без никакви ограничения за разнородните съсловия.

През 19 век читалището запазва своята полифункционалност като културна институция с представителен характер за българските общности от градовете на полуострова. Пространственият топос обединява и консолидира групата, подпомага нейното вътрешно сцепление, предоставя възможности за светска изява на всеки от нашите сънародници чрез допълнително обучение или забавление, свързани с неговия индивидуален избор. Доведен посредством личностните си предпочитания гражданинът се приучава към обществен живот, съпричастност към общото благо, ново времево разпределение на своето или семейното всекидневие между работа, домашен уют, задължения, социални контакти, свободни часове за почивка и развлечения. Мястото обучава, но и възпитава; отделя по етничен признак, но и събира същността; обединява високите и средни интелектуални и образовани среди, разграничавайки ги постепенно от нисшите слоеве. До появата на професионален театър с възможности за представления в театрални зали: напр. трупата на Добри Войников от Браила, която играе в големия театър на Букурещ на български език пиесата "Райна княгиня" - 18 май, 1866 г.<sup>1</sup>, читалищният салон концентрира в периода на преход максимално проявите на национална идентичност в тяхната легално допустима форма в Турската империя или нейните съседни новоосвободени държавни образования, заедно с училищата и църквите. Образувайки единен централен комплекс, те подпомагат видимостта, трайността, силата, жизнеността, нелишена от частична показност, авторитета и методите за приобщаване на съмишленици.

Всички български читалища получават писмо-обръщение през 1869 г. от Марин Дринов относно значението и правилата за събиране и записване на народни песни и приказки с цел обнародването им по области в отделни самостоятелна сбирка от Цариградското читалище.<sup>2</sup> Градските институции се включват активно в процесите за "изравняване правописанието" и за "изработване на един общ писмен български език", който да бъде валиден в качеството си на задължително регламентирана норма за цялата етническа територия. Необходимо е било добро знание за свойствата и законите на езика, което е могло да се постигне чрез изучаване на всички български наречия и изговаряния, както и чрез изучаване историята на българския език, т.е. неговото постепенно изменение от най-стари времена до сега<sup>3</sup>: словестният фолклор е предоставил примери към диалектите /регионалните говори/, а средновековните ръкописни книги - към развитието на езика през раз-